

Uitwisselingstafel H: Gezinsvervangende opvang

Greta Bulckaert, Onze Kinderen vzw – Centrum Integrale Begeleiding

Inleiding

"Gedeelde zorg op afstand als poging om verbinding terug mogelijk te maken"

1. Voorstelling CIB

Het CIB Onze Kinderen maakt deel uit van de overkoepelende vzw Onze Kinderen waaronder er ook 3 dagcentra, 1 thuisbegeleidingsdienst en een dienst Begeleid Zelfstandig wonen zijn.

Het CIB Onze Kinderen is een begeleidingstehuis cat1 die een capaciteit heeft van 76 plaatsen. Er zijn 5 verticale leefgroepen (0-18jr) en 2 TCK (training kamer wonen + 16jr-20jr). Momenteel zijn we praktisch volzet en is er een lange wachtlijst.

Momenteel zijn er 75 kinderen : 41 kinderen en jongeren geplaatst via JRB en 34 via een CBJ. De jongste kinderen zijn 4 jaar oud en de oudste 20.

De meeste kinderen wonen in de provincie en vooral in de regio Kortrijk-Roeselare-Brugge. Dit is ook een bewuste keuze om het maximaal mogelijk te maken dat ouders of familie contact kunnen blijven houden met de kinderen.

Kinderen en jongeren worden bij ons geplaatst vanuit een 'problematische opvoedingssituatie'. De armoedesituatie op zich is geen reden tot plaatsing.

Natuurlijk is het leven in armoede veelal verbonden met veel andere moeilijkheden die het opvoeden sterk bemoeilijken.

In onze voorziening komen wat minder dan de helft van de kinderen uit (kans) armoedegezinnen. Het aandeel één oudergezinnen is wel groter. Vele gezinnen leven al langdurig van een vervangingsinkomen

Regelmatig ervaren we dat de ouders van de kinderen en jongeren in armoedezelf een plaatsingsverleden achter de rug hebben.

We ervaren ook dat de verblijfsduur van de kinderen en jongeren langer wordt en dat hoe jonger de kinderen zijn hoe groter het risico op langdurige plaatsingen.

Vijf jaar geleden was de gemiddelde verblijfsduur in een leefgroep 1 jaar en nu is dit rond de 3 jaar.

2. Hoe gebeurt gezinsvervangende opvang vanuit BJB momenteel?

Met de integrale jeugdhulp in het vooruitzicht zal er nog veel veranderen maar we beperken ons tot de huidige situatie.

Plaatsing gebeurt nu gelukkig anders dan 30 of 40 jaar geleden, maar heeft nog altijd een zware impact zowel op ouders dan op de kinderen.

Je kan als ouder of als familie of als hulpverlener niet rechtstreeks de vraag stellen aan een instelling om je (een) kind te plaatsen of een jongere kan zomaar niet aanbellen in een voorziening om er te verblijven.

In de meeste situaties is er een lange weg voorzien vooraleer men tot deze laatste en zwaarste maatregel komt.

Plaatsing gebeurt nu nog altijd via een verwijzing door een CBJ of door een JRB .

Uitzonderlijk gebeurt het nog dat kinderen of jongeren die in gevaarsituaties leven, via de jeugdrechter onmiddellijk geplaatst worden. In het merendeel van de situaties worden ouders of familie al lang betrokken in het hulpverleningsproces aan hun kinderen.

Als ouders of kinderen bij aanvang moeilijkheden hebben in de opvoedingssituatie dan worden ze veelal eerst verwezen naar diensten zoals een CAW, Kind en Gezin, CLB, CGGZ.

Soms is deze hulp niet toereikend en worden de ouders doorverwezen naar een CBJ die dan meer gespecialiseerde diensten uit de bijzondere jeugdzorg kunnen inschakelen zoals de thuisbegeleidingsdiensten of de dagcentra.

Deze diensten bieden al een intensieve vorm aan van gezinsondersteuning.

In sommige situaties is deze hulp niet genoeg en is een pleeggezin of een voorziening bijzondere jeugdzorg aangewezen.

Het is de bedoeling om zoveel mogelijk plaatsing te vermijden gezien de impact die dit heeft.

Het is zo dat in de meeste situaties alle stappen gezet worden met de ouders en dat zij ook op de hoogte zijn dat er een risico tot plaatsing bestaat. In een CBJ moeten de ouders en kinderen vanaf 12 jaar ook tekenen voor deze maatregel.

Natuurlijk is de beleving anders, de meeste ouders en kinderen geloven nooit dat het zover kan komen en voelen zich bedrogen door de hulpverlening omdat zij dit niet hebben kunnen voorkomen.

3. Beleving van gezinsvervangende opvang

Plaatsing blijft voor alle partijen een intens pijnlijk gebeuren. Ouders voelen zich gefaald en kinderen en jongeren voelen zich meestal verworpen en uitgesloten en nemen de schuld op zich.

- vanuit het perspectief van het kind of de jongere

We merken wel een verschil in beleving afhankelijk van de leeftijd van de kinderen.

Pubers hebben over het algemeen al een tijdje in hun gezin gewoond en kunnen

zelf wel een bepaalde betekenis geven aan de plaatsing ('het ging niet met mijn ouders of stiefouders'). Bij pubers merken we dat in sommige situaties de

scheiding soms een nodige stap is. Zij kunnen tot rust komen, hun ervaringen delen met anderen en de begeleiding en van hieruit soms de brug terug mogelijk maken.

Voor kleinere kinderen is dit letterlijk een 'afgescheurd' worden van hun ouders of familie zonder dat zij zelf veel zicht hebben op wat nu de redenen zijn voor deze plaatsing. Ze nemen vaak de schuld op zich ('ik ben stout') om hun ouders te beschermen in de hoop terug naar huis te kunnen.

- Vanuit het perspectief van de kansarme ouders

We merken ook een verschil in de wijze waarop de plaatsing is verlopen, vanuit een CBJ of een JRB. Als ouders of kinderen duidelijk weten waarom dit nodig is en waaraan zal gewerkt worden is dit een betere vertrekbasis. Als het een dwingende plaatsing is het wantrouwen heel groot en is er veel meer tijd nodig.

Voor de meeste ouders in armoede zijn hun kinderen vaak de belangrijkste reden om te leven. Vele ouders zijn zelf in armoede opgegroeid en hebben een plaatsingsverleden achter de rug. Zij hebben veelal gehoopt dat zij het met hun eigen kinderen beter zouden doen en plaatsing zouden vermijden. Kinderen plaatsen uit gezinnen in armoede neemt voor vele ouders hun bestaansreden af.

Zij hebben veelal het beste van henzelf proberen te geven aan de kinderen.

Het blijft een onrecht om als ouder je kinderen in armoede te moeten opvoeden want armoede heeft enorme gevolgen op de opvoeding van de kinderen.

Vele ouders hebben zelf een leven van uitsluiting achter de rug en willen hun kinderen dit besparen. Armoede heeft stress en angst tot gevolg en je kan de kinderen de nodige kansen moeilijk geven. Als je constant moet overleven heb je ook weinig ruimte vrij om veel met het kind bezig te zijn.

Als je zelf nooit een model hebt gehad van liefdevolle zorg en hoe je kinderen moet opvoeden is dit heel moeilijk. Veel ouders in armoede durven hun kinderen ook geen grenzen geven vanuit de angst dat het kind hen niet meer graag ziet en hebben zelf nooit geleerd hoe je 'neen' moet zeggen aan een kind.

Kinderen groeien dan veelal de ouders boven het hoofd, ouders voelen hun onmachtig en kunnen het op den duur niet meer aan.

Mensen in armoede hebben veelal ook minder steun vanuit de omgeving, de samenleving en staan er alleen voor. Vele ouders in armoede zijn ook heel wantrouwig naar de hulpverlening toe en wachten soms te lang om hulp in te roepen. Zij zijn bang om hun kinderen 'afgenomen' te worden.

Vele hulpverleners zijn ook in de middenklasse opgegroeid en begrijpen ook weinig wat mensen in armoede voelen en meemaken.

In de voorziening voelen we het wantrouwen van de ouders in onze begeleidingsrelatie, zij ervaren ons als degenen die over hen oordelen en beslissen als hun kinderen en jongeren terug naar huis kunnen.

Anderzijds voelen we ook soms dat plaatsing ook voor ouders dubbel zit. Zij merken dat hun kinderen en jongeren in een voorziening op materieel, schools, gezondheids-vlak meer kan krijgen dan zij zouden kunnen geven aan hun kinderen. Als ouders is dit dus ook 'een goede zorg' naar hun kinderen toe. Door de plaatsing krijgen hun kinderen kansen die ze thuis niet zouden krijgen.

In tijden van economische crisis is dit ook een zekere veiligheid.

Soms voelen ouders te weinig dat zij alleen hun kinderen het belangrijkste kunnen geven: het gevoel van graag gezien te zijn en iemand te zijn in de ogen van je ouders.

4. Werken met ouders (of context) in een voorziening bijzondere jeugdzorg

In onze voorziening is men al meer dan 20 jaar bezig om te zoeken hoe men de ouders kan betrekken in de voorziening.

Als basisgedachte leeft er sterk dat werken met de ouders heel belangrijk is in het belang van de kinderen en jongeren.

Ouders worden op verschillende manieren betrokken:

- vooraleer het kind opgevangen wordt komen ze samen op kennismaking naar de leefgroep
- hierna is er een tweede gesprek waarbij samen gesproken wordt over het doel van de opvang en waaraan we samen zullen werken
- ouders hebben beslissingsrecht in schoolkeuze, keuze van artsen en gezondheid
- als kinderen ziek zijn worden zij gecontacteerd om de nodige info te geven en om samen te zoeken wat er best gebeurt, soms wensen de ouders zelf het kind thuis te verzorgen
- zij hebben inspraak in kledij, kampen voor hun kinderen, weekend- en bezoekregeeling (behalve JRB beslissingen)
- ouders kunnen in overleg met wij en de consulent hun kinderen zoveel als mogelijk thuis hebben (flexibele norm)
- ouders kunnen ook op bezoek komen naar de leefgroep mits een belletje
- de kinderen krijgen 2 belmomenten per week om naar hun ouders te bellen
- er zijn regelmatige huisbezoeken door de gezinsbegeleider waar er stilgestaan wordt bij hun kinderen in de leefgroep, in de weekends en zoeken we hoe we de thuissituatie kan verbeteren om het samenleven terug mogelijk te maken en werken we rond opvoedingsthema's, we proberen ook veelal de link te leggen wat mensen zelf gekregen hebben als opvoeding om patronen beter te begrijpen
- ieder kind heeft een individuele begeleider in de leefgroep die ook met de ouders regelmatig contact houdt

- bij gezinnen in armoede zal de gezinsbegeleider extra inspanningen doen om het financiële en materiële aspect te verbeteren en contact leggen met ocmw, caw's, vakantiedparticipatie... de ouders krijgen ook 4e per kind per dag die thuis verblijft. We zorgen ook soms voor vervoer om te zorgen dat kinderen maximaal thuis kunnen verblijven
- om de 6 maanden moeten we een verslag maken voor het comité of de jeugdrechtbank, we betrekken ouders bij het maken van dit verslag en ze zijn aanwezig bij de bespreking van dit verslag met de consultants
- er zijn ook feestjes in de leefgroep waar ouders elkaar ontmoeten

Ervaring van het betrekken van ouders:

- de meeste ouders willen weten hoe hun kind leeft in de leefgroep en hoe het evolueert
- vele kinderen en jongeren gaan nog regelmatig naar huis in het weekend en in de vakanties, vele ouders vinden een evenwicht tussen de aanwezigheid thuis van de kinderen en in de leefgroep, de situatie is leefbaarder geworden en ze merken dat hun kind het in de leefgroep het goed stelt, ze hebben ook een goede relatie met de leefgroep. De zorg is verdeeld.
- De valkuil hiervan is dat ouders en de leefgroep de opvang misschien langer laten bestaan dan nodig. Ouders zeggen dan soms dat hun kind op internaat is omdat dit aanvaardbaarder is. Ouders zijn soms bang om het terug alleen te moeten doen.
- er zijn ouders die vechten voor hun kinderen zo vlug mogelijk thuis te hebben en dan veelal in strijd gaan met de voorziening over alles en nog wat, Positief is dat zij tonen aan hun kinderen dat zij het beste voor hen willen maar maken het de kinderen soms moeilijk: de kinderen voelen zich niet vrij om zich in de leefgroep goed te voelen en een goed contact te hebben met de begeleiders.
- In de loop der jaren merkt men in de voorziening dat het aantal ouders die dit gevecht aangaan voor hun kinderen zo vlug mogelijk thuis te hebben vermindert.
- er zijn jammer genoeg ook ouders die afhaken en spoorloos zijn, wij proberen hen op te zoeken of toch het contact te herstellen maar dit lukt veelal niet. Kinderen blijven verweesd achter en kennen hun roots niet. Wij proberen dan te zorgen voor opvanggezinnen om hen een gezinsmodel te leren kennen en door andere mensen graag gezien te voelen.
- een groot vraagstuk is het werken met ouders die zelf langdurig geplaatst zijn geweest: zij zijn zelf opgegroeid in groepsverband en hebben veel te weinig ervaren hoe een gewoon gezin leeft, hoe je een partnerrelatie hebt, hoe je kinderen opvoedt, hoe je alleen kunt zijn, hoe je je eigen weg kunt gaan.. voor hen is de opvang van hun kinderen in een leefgroep aanvankelijk pijnlijk maar gaandeweg een oplossing om te zorgen dat hun kinderen de beste kansen krijgen, dat zij hun kinderen geen onrecht aandoen.
- Zij hebben zelf het gevoel van door hun ouders niet graag gezien geweest te zijn en weten niet hoe je dit doet. Hun eigen pijn over hun moeilijk verleden verhindert hen soms om er als ouder te kunnen staan.
- We vragen ons af hoe we zouden kunnen zorgen dat hun kinderen de cirkel niet doorgeven. We vragen ons af als gezamenlijke opvang van ouders en kinderen dan niet een beter antwoord zou kunnen bieden om samen zaken aan te leren.
- Bij gezinnen in armoede merken we wel een effect op de duur van de plaatsing: In de mate dat er verwachtingen zijn m.b.t. minimum accommodatie en opvolging is er wel invloed op de duur van de plaatsing. Sommige ouders/gezinnen omwille van armoedeaspecten ook zelf plaatsing langer willen laten duren (beleving dat kinderen op die manier een aantal mogelijkheden krijgen/hebben die zij anders, thuis, zouden moeten missen). Het ontbreken van voldoende ondersteunende context, gevoel er na een tijd weer alleen te zullen voor staan als kinderen naar huis komen, kan wel meespelen. Als plaatsingen langer duren wordt de drempel om kinderen weer helemaal thuis te heb-

ben bij sommige gezinnen eigenlijk groter. Men geraakt georganiseerd op een gezin met minder drukte, minder opvolging

5. Grenzen aan gezinsvervangende opvang

- gezinsvervangende opvang is best zo kort mogelijk, langdurige opvang houdt het risico in dat kinderen en jongeren vervreemd geraken van hun gezin van herkomst en van de samenleving, zo wordt het risico op herhaling in de volgende generatie veel groter
- gezinsvervangende opvang zal nooit het gezin van herkomst en de familie kunnen vervangen, kinderen hebben de liefde en de aandacht van hun ouders nodig, men leert ook het best van mensen die je graag zien, in een leefgroep passen kinderen en jongeren zich aan maar integreren soms veel zaken niet, hoewel begeleiders hun uiterste best doen.
- er zijn ook geen middelen en personeel genoeg om de kinderen en jongeren de maximale aandacht te geven die ze nodig hebben, ze moeten in groep leven
- er is te weinig tijd en personeel voor gezinsbegeleiding, het is de zwaarste maatregel voor kind en ouders en in het kader wordt dit onvoldoende voorzien (halftime voor een ganse leefgroep van 10 tot 12 kinderen)